

ЛІТЕРАТУРНІ ДОРОБКИ ГРЕКІВ ПРИАЗОВ'Я

Великого значення набуває сьогодні вивчення особливостей літературного доробку всіх народів, що проживають на території України, зокрема малих етнічних груп населення. Для них проблема збереження культури особливо актуальна, оскільки література у всі часи залишалася суттєвим засобом етнокультурного самовиявлення. За умов підвищеного інтересу до літературно мистецького руху греків Приазов'я спроба розглянути творчість грецьких митців Приазов'я є особливо актуальною сьогодні. Вивчення творчості грецьких літераторів дозволяє скласти цілісне уявлення про еволюцію етнокультурної самоідентифікації цієї гілки грецької діаспори в Україні з давнього часу, а особливо з часу переселення греків з Криму на Приазов'я, висвітлити жанрове та тематичне розмаїття поетичної спадщини греків Приазов'я, простежити основні концепти ідейно-тематичної спрямованості творів та вказати на значення їх для відродження культури Приазов'я.

Спадщина грецьких літераторів впродовж десятиріч була заборонена, тому введення в науковий обіг дослідження спадщини грецьких поетів Приазов'я збагатить українське літературознавство новими моментами в осмисленні розмаїтої гілки грецької літературної творчості, єдиної думки про яку та оцінку якої немає досі. У вітчизняному літературознавстві літературний доробок греків Приазов'я загалом і творчі доробки румейських та урумських поетів є недостатньо висвітленими. Слід зазначити, що дослідження таких відомих лінгвістів та істориків, як К. Балабанов, А. Білецький, Т. Князева, К. Костан, Л. Кузьмінкова, С. Пахоменко, Е. Хаджинова, Т. Чернишова, О. Хаджинова, К. Сардарян висвітлюють проблеми мови, культури, літератури, історії греків Приазов'я. Але більшість праць орієнтована на висвітлення культурологічних, історичних явищ. Існують також праці публіцистичного характеру, але практично недослідженими є питання поетичної спадщини приазовських греків.

Засновником національної літератури греків України по праву вважається поет і журналіст Георгій Антонович Костоправ, ім'я якого з великою повагою називають не лише греки, а й культурна громада

Приазов'я. Саме він у 30-х роках ХХ ст. взяв на себе обов'язок пробудити національну самосвідомість нечисленного народу. З 1931 року Георгій Костоправ почав писати румейською мовою, і в цьому ж році вперше мовою греків Приазов'я була опублікована в газеті "Колективістис" присвячена громадянській війні його поема "Ламбос", з якої бере свій початок грецька література нового часу. На шпальтах газети "Колективістис" та інших молодіжних видань друкувала свої твори обдарована грецька молодь. Г. Костоправ стояв біля витоків створення в Маріуполі грецького національного театру, до репертуару якого увійшла його п'єса "Осіньні листя". Крім того, поет переклав грецькою мовою п'єсу О. Корнійчука "Платон Кречет", яка стала окрасою репертуару грецького театру. Він також очолював велику групу грецьких літераторів Приазов'я, серед яких були місцеві поети А. Дімітріу, В. Галла, П. Саравас, А. Шапурма та інші. На жаль, сталінськими репресіями було роздушено пробудження національного відродження культури греків Приазов'я та знищено кращих представників грецької інтелігенції.

Грецькі поети сучасності успадкували кращі традиції Г. Костоправа. Через багато років його справу продовжив Леонід Несторович Кір'яков. За його ініціативи були підготовлені до друку перші номери альманаху "Пирнешу астру" ("Ранкова зірка") – колективна збірка творчості старшого покоління літераторів та молоді когорти, який багато років видавався у Донецьку. Згодом почали виходити окремими виданнями твори, написані румейською та урумською мовами. Найталановитіші літератори стали членами Національної спілки письменників України. Серед них – В. Бахтаріс, Л. Кір'яков, А. Шапурма, та ін.

Друге відродження грецької культури в Україні неможливо уявити без яскравої, самобутньої творчості Григорія Меотіса. Особливо вражає його патріотична лірика. Хоча поет і відвідував історичну батьківщину й відчуває себе за походженням греком, але його серце належить рідній Україні, яку він із любов'ю називає "святою" [6, с. 49]. Г. Меотіс зробив значний внесок у розвиток літератури і культури греків Приазов'я, створив неординарні твори. Поетика автора є своєрідною, нестандартною, відвертою. Автор звертається до одвічних цінностей: любові до рідної землі, батьківської домівки, туги через розлуку з дорогими людьми, щирих стосунків між закоханими, краси і романтики першого почуття тощо. Філософське осмислення автором сенсу буття, теми творчості, інтимних стосунків є вагомим внеском в історію української літератури.

Ще один з найвідоміших поетів Приазов'я, Антоній Амвросійович Шапурма, проявив та розвинув свій талант, входячи до літературної групи, яку очолював Георгій Костоправ. Його перші публікації з'явилися в газеті "Коллективістис", де він друкував свої твори під псевдонімом Ромеос. На майбутнього поета велике враження справило духовне багатство греків-румев: пісні Леонтія Хонагбея, Дем'яна Богадиці, Христофора Папуша, Фросі Зурнаджі, Ілсивет Хараман, які він слухав і любив з дитинства, балади богатирські, хароновські, історичні, мурлоя (плачі). "Лицар грецької поезії" – так називали А. Шапурму за його любов та глибокий інтерес до рідного слова, до історії та культури свого народу, за відданість румейській літературі.

Фольклорна творчість приазовських греків дуже багата і різноманітна. Вона зберегла в собі елементи античної культури. Професор А. Білецький у передмові до збірки "Казки Сартани" зазначав: "У фольклорі греків Приазов'я досі зберігаються залишки стародавньої культури, що колись цвіла на їх далекій батьківщині. Їх хороводні танці нагадують опис танцю в XVIII столітті, пісні "Іліади" Гомера, для їх казок характерний той колорит Візантії, що захоплює в казках Еллади..." [1, с. 38]. Приазовські греки пам'ятають і шанують своє етнічне коріння. Протягом більше ніж 25 століть приазовські греки зберігають успадковану від прадідів та дідів народну творчість – міфи, легенди, пісні та казки, які вони привезли з собою з Греції спочатку у Крим, а звідти у Приазов'я, куди переселилися у 1778 році. Знаходячись далеко від своєї історичної вітчизни, приазовські греки, попри всі незгоди, не тільки зберегли, але й примножили своє духовне багатство, зробили суттєвий внесок у розвиток української культури.

Література

1. Білецький А. Результати двузязычия в говорах румейского языка на Украине (Тюркизмы румейского языка) (актуальные вопросы современного языкознания и лингвистическое наследие Е. Д. Поливанова: материалы конф.: тезисы докл.). Самарканд, 1964. 122 с.
2. Калосров С. Про переселення греків до Приазов'я та заснування грецьких населених пунктів. Донецьк: Кассіопея, 1998. 53 с.
3. Кір'яков Л. Казки греків Приазов'я. Донецьк: Донбас, 1993. 231 с.
4. Меотис-Данченко Г. Мариуполь в созвездии Лиры. Мариуполь, 2006. 112 с.